

R. T.

Ogólne zebranie naukowe Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/2, 408-409

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pomnikiem Jakuba Wagi i na płycie jego grobowca oraz wycieczki do Grabowa, Szczuczyna i Nowogrodu.

Szczególnie interesująca była wycieczka do Muzeum Kurpiowskiego na wolnym powietrzu w Nowogrodzie, gdzie zapoznawała gości z kulturą materialną i duchową Kurpiów kierownik skansenu p. Jadwiga Chętnikowa. Tutaj, w dworku na placu Ziemowita, zwiedzono również m.in. wystawę poświęconą piewcy Kurpiowszczyzny i twórcy Muzeum w Nowogrodzie doc. drowi Adamowi Chętnikowi.

Wydaje się, że sesja była sporym wydarzeniem kulturalnym w środowisku łomżyńskim, bezsprzecznie przypomniawszy zasłużone postaci dla tej Ziemi i spopularyzowała ich dorobek w nauce polskiej. Słowa uznania za zorganizowanie tej sesji należą się Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Łomży, a szczególnie jej kierownicze p. Helenie Czernek. Zakład Historii Nauki i Techniki w imię dobrze rozumianej popularyzacji historii nauki winien częściej włączyć się i uczestniczyć w podobnych imprezach.

Jerzy Róziewicz

OGÓLNE ZEBRANIE NAUKOWE ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniu 10 stycznia 1973 r. odbyło się pod przewodnictwem prof. Bogdana Suchodolskiego ogólne zebranie naukowe Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Wygłoszone zostały na nim dwa referaty: prof. Waldemara Voisé *Współczesne społeczności uczonych* oraz dra Waldemara Rolbieckiego *O towarzysztwach naukowych jako typie instytucji, dziejowych prawidłowościach ich rozwoju, obecnym kryzysie i perspektywach przyszłości*. Zebraniem tym Zakład wznowił, przerwana przed kilku laty, akcję swych ogólnych zebrań naukowych.

Referat dra Rolbieckiego drukowany jest — w rozszerzonej nieco wersji — w niniejszym numerze „Kwartalnika” teteż wypada przedstawić jedynie problemy poruszane w referacie prof. Voisé. Prof. Voisé półtora roku zajmował się zagadnieniem rozwoju i znaczenia nowożytnych społeczności uczonych¹. Wchodził on w skład grupy uczonych rekrutujących się z wielu krajów europejskich i pozaeuropejskich, która z inicjatywy Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki a na zlecenie UNESCO wykonała odpowiednie studia i przeprowadziła (w latach 1969 i 1970) kilka roboczych dyskusji. Celem badań było przede wszystkim — choć nie wyłącznie — ukazanie państwu Trzeciego Świata wspomnianego wyżej zagadnienia, interesującego je ze względu na ich własną politykę naukową. Po przedstawieniu genezy i charakteru zagadnienia, prof. Voisé dokonał historyczno-pojęciowej jego prezentacji, rozważając dokładnie pojęcie „społeczności uczonych”. Dalej, omawiając strukturę społeczności uczonych w kontekście wymogów polityki naukowej, zwrócił uwagę na sprawę planowania badań naukowych oraz na rolę tradycji w ich organizowaniu. Tradycji takich niektóre z państw Trzeciego Świata nie posiadają w ogóle, natomiast dawne zwyczaje innych w tym zakresie, np. Indii czy niektórych krajów arabskich utrudniają im zorganizowanie nowożytnych społeczności uczonych.

Właściwe funkcjonowanie tych społeczności zależy obecnie — zdaniem refe-

¹ W tym roku ma ukazać się w serii *Omega* — Wydawnictwa „Wiedza Powszechna” książka prof. Voisé o społecznościach uczonych. Temat ten autor przedstawił krótko w „Zagadnieniach Naukoznawstwa” T. 7: 1971 zes. 3 s. 354—367.

renta — w dużym stopniu od sposobów kształcenia kadr (oraz systemu rekrutacji na studia) i kształtowania nowego systemu nauczania.

Ponieważ wygłoszenie referatów zajęło zbyt wiele czasu, dyskusję nad nimi przełożono na następne zebranie, które wyznaczono na dzień 14 lutego.

R. T.

POSIEDZENIE PRACOWNI HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

W dniu 24 listopada 1972 r. odbyło się posiedzenie naukowe Pracowni Historii Nauk Społecznych poświęcone Komisji Edukacji Narodowej, w którym obok członków Pracowni wzięły również udział zaproszone z innych instytucji osoby, interesujące się problemami KEN. Spotkanie to zainicjowało cykl posiedzeń — organizowanych przez Pracownię — na których zostaną przedyskutowane sprawy dotyczące, ogólnie mówiąc, nowożytnej myśli naukowej w szkołach KEN. O zadaniach tego cyklu m.in. poinformował w słowie wstępnym prof. B. Suchodolski, podkreślając, że kwestie poruszane na tych zebraniach powinny być rozpatrywane przede wszystkim w aspekcie historii nauki, chociaż w badaniach nad KEN należy także dostrzegać ściśle powiązania historii nauki z historią oświaty i innymi dziedzinami nauki. Prof. B. Suchodolski wyraził także nadzieję, że cykl spełni rolę inspirującą do dalszych badań i przyczyni się do popularyzacji ciągle aktualnych postulatów KEN.

Pierwsze posiedzenie z tego cyklu wypełniły trzy referaty: doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej — *Recepcja nowożytnej myśli naukowej w podręcznikach KEN*, dra Czesława Majoraka — *Podręcznik KEN w praktyce nauczania szkół średnich*, oraz doc. Ryszarda W. Wołoszyńskiego — *Recepcja nowożytnej myśli naukowej w popisach szkół KEN*.

Doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa po zwróceniu uwagi na bardzo często — niestety — powtarzające się błędy i nieścisłości w dotychczasowych opracowaniach o KEN zajęła się w swojej wypowiedzi kilku wybranymi kwestiami, a mianowicie starała się określić zakres nauk moralnych, następnie dać odpowiedź na pytanie — czy nauki moralne można utożsamiać w Polsce XVIII w. z nauką obywatelską, wreszcie zastanawiała się nad stosunkiem w podręcznikach KEN nauki obyczajowej do nauki religii. Zdaniem referentki między naukami moralnymi a nauką obywatelską istniała w szkołach KEN ścisła współzależność, zresztą wszystkie podręczniki przenika myśl obywatelska, ale szczególnie — książki do nauki moralnej. W programach KEN również naukę obyczajową wyraźnie oddzielano od nauki religii. Jeżeli chodzi natomiast o recepcję nowożytnych treści w podręcznikach nauki moralnej, to zauważamy bardzo wyraźnie wpływ doktryny fizjokratycznej, a także wielu wybitnych myślicieli — pochodzących zresztą z różnych kręgów, a więc: Russe'a, Locke'a, d'Alemberta, Condilliaci, F. Bacona, Rollina, Puffendorfa, Mably'ego. W podręcznikach historii dominuje koncepcja wolterowska.

Dr Cz. Majorek omówił trzy kategorie źródeł, na podstawie których starał się dać odpowiedź, w jakim stopniu realizowany był w szkołach narodowych program KEN. Źródła te — to: raporty wizytatorów, raporty szkół i nauczycieli oraz popisy uczniów. Po przebadaniu tych źródeł doszedł do wniosku, że istniała poważna rozbieżność między zaleceniami KEN a ich realizacją w szkołach, przy czym bardziej akceptowano podręczniki do nauki moralnej, w mniejszym zaś stopniu podręczniki z nauk matematyczno-przyrodniczych. Na taki stan miało pewien wpływ nie najlepsze przygotowanie nauczycieli, zły kolportaż podręczników oraz ich dość wysoka cena.